

ЗЛОЧИНИ ЗАПАДНЕ ЦИВИЛИЗАЦИЈЕ

Рајко Петровић, Данило Бабић, Злочини западне цивилизације. Београд: Catena Mundi, 2024.

У свјетлу процеса који доводе до тектонских промјена међународног поретка, поступног репозиционирања великих сила према државама глобалног југа и нове „јагме за Африку”, политиколози Рајко Петровић и Данило Бабић књигом „Злочини западне цивилизације“ подсјећају нас на савремене државе у развоју као споменике и трајне свједоке вишевијековног западног империјализма и пратећих злочина који су обликовали животе неколико стотина милиона људи. Аутори настоје да кроз постколонијалну теорију анализирају и деконструишу колонијалне злочине, уз разумијевање европске хришћанске традиције и достигнућа Западне Европе (Petrović, Babić, 2024, 6).

Како би представили аутентичну слику западног дјеловања у државама које се данас боре са глађу, сиромаштвом, криминалом, подијељеношћу територије између многих милитантних организација и кланова, Петровић и Бабић систематично су обрадили десет империја, *eo ipso* колонијалних сила, као и актуелни однос њихових елита према злочиначкој прошлости. Као теоријски оквир користили су савремену постколонијалну теорију уз јасно заобилажење пуког постмодерног приступа у разумијевању политике и политичких процеса.

Од изузетне је важности теоријско одређење појмова попут колонијализма, империјализма, неоколонијализма и постколонијализма, који се често, како и аутори

наводе, поистовјећују и користе као синоними (Petrović, Babić, 2024, 7). У свом коријену ријеч *колонијализам* садржи латинску ријеч *colonus* што значи фармер, а *империјализам* значи *imperium* односно владати, па тако оба појма дочаравају оно што су примарно велике силе кроз систем управљања чиниле, а то је премјештање људи са територије државе метрополе у колонизовану земљу стварајући тако слој тзв. колона, натурализованих становника распетих између стросједилаца и колонизатора (Petrović, Babić, 2024, 7–15). Тврдња америчког биогеографа и историчара Цареда Дајмонда (*Jared Diamond*) о надмоћи Европљана над другим народима због посједовања пушака, бацила и челика, коришћена је као појашњење неуспјеха многих древних, али и даље живућих народа у отпору колонизатору (Petrović, Babić, 2024, 11). Свјетске силе које су се шириле на Нови свијет преузима-ле су оно бреме о којем пише енглески писац Радјард Киплинг (*Rudyard Kipling*) тврдећи да је цивилизаторска мисија „терет бијелог човјека” (Ćirjaković, 2016, 120).

Кроз историју су колонизовани покушава-ли да се истргну из окова тзв. зоне небивања, појма којег користи филозоф и психијатар са Мартиника Франц Фанон (*Frantz Fanon*) у својој критици Хегела (*Georg Wilhelm Friedrich Hegel*) (Šućurović, 2022, 233). Та борба домородаца, али и сама чињеница њиховог постојања, доводила је до највећих звјерстава у свјету живота (*Lebenswelt*) и коначно до

геноцида и нестанка древних цивилизација. Почев од Португала и Шпаније, као првих колонијалних империја, преко Британије и Њемачке до Данске и Шведске, аутори су покушали дочарати њихово ширење, основне карактеристике њихове владавине, злочине и напосљетку, однос актуелних елита према чињеницама из прошлости. Португалци су у својој пет вијекова дугој империјалној владавини спроводили посебан облик управе – пигментократију која је и данас оставила посљедице по друштво Бразила, Мозамбика и других држава; такође, Шпанија је иза себе, као свака империја, остављала уништене цивилизације Маја и Инка, те језик, културу и религију (Petrović, Babić, 2024, 25–61). Лична управа краља Леополда II у Белгији ће остати упамћена по неконтролисаног експлоатацији, детрибализацији, јачању утицаја католичке цркве и звјерствима која су подразумевала одсијецање подлактица и шака, присилни рад, заробљавање, убиства и формирање логора (Petrović, Babić, 2024, 64–70). У једном тренутку Французи су држали 8,7% свјетске територије и кроз своја два царства чинили бројне злочине у Вијетнаму, Африци, али и Паризу, нарочито у турбулентном периоду борбе за независност Алжира (Petrović, Babić, 2024, 79–90). Аутори су посветили пажњу и не толико развијеном италијанском колонијализму. Међутим, без обзира на то што је италијанско колонијално царство релативно кратко трајало простирући се на подручја Либије, Еритреје, Сомалије, дијелова Независне Државе Хрватске и Грчке, и краткотрајно Етиопије, у свим тим предјелима чињени су свирепи злочини над локалним становништвом, Бедуинима, Етиопљанима, Србима и Грцима (Petrović, Babić, 2024, 96–111). Источноиндијске и западноиндијске компаније биле су традиционални медијуми који су повезивали метрополу са колонизованом земљом уз одржавање и контролу ком-

прадорске власти. Холандија је била једна од империја која је свој колонијализам заснивала управо на тим механизмима, а злочине на синофобији и трговању робљем (Petrović, Babić, 2024, 118–124). Књига се детаљније бави и британским колонијализмом који је створио највеће царство по површини на свијету обухватајући готово 460 милиона становника (Petrović, Babić, 2024, 133). Важне полуге моћи које је користило Уједињено Краљевство су трговина, војна моћ, култура, ксенофобија, ропство и експлоатација природних ресурса (Petrović, Babić, 2024, 135). Тако је настало и тако се одржало „царство у којем сунце не залази”. Након Другог свјетског рата дошло је до експанзије покрета за независност који су умногоме инспирисани социјалистичким и лењинистичким идејама. Мау Мау покрет остао је забиљежен као најсвјетлији примјер борбе против свирепе британске управе у Кенији (Petrović, Babić, 2024, 145), а аутори књиге посветили су опширну експликацију о самој генези и току Мау Мау устанка. Геноциди над Хереро и Нама народима сакрални су споменици њемачке управе у Африци, а дански расизам и експлоатација Гренланда, норвешка трговина робљем и шведски расизам према Лапонцима остаће забиљежени као одраз не тако распрострањеног нордијског колонијализма (Petrović, Babić, 2024, 169–187).

Елите Западне Европе нису прихвати-ле све злочине који им се стављају на терет, нити сматрају да је неопходно плаћати репарацију данас независним државама. Оно што и данас спроводе јесте колонизација ума којој су аутори посветили посебно поглавље. Тај облик епистемичког насиља познат је по производњи мимикрија, људи који се стиде своје културе, те бијелце или странце посматрају као суперега, што им омогућава да бивају привилегованији у постојећем систему (Petrović, Babić, 2024, 207–209). Овај облик колонизације није само заступљен у Африци,

Јужној Америци или дијеловима Азије, већ и у Европи, у Србији или Републици Српској, нарочито код оних који су бескомпромисно определијењени за чланство у Европску унију уз спремност да се, без обзира на различитости, прихвате све вриједности дехристијанизоване Европе. Манихејска логика искључивања и данас је најзаступљенији облик стварања колонијалног идентитета (Hardt, Negri, 2003, 113). Неоколонизовани глобални јут представља шаховску таблу на којој су силе у успону, Народна Република Кина, Индија, Турска и Бразил, уз Сједињене Америчке Државе и Руску Федерацију, у новој трци за подјелу Африке, о чему детаљно пише Данило Бабић у својој књизи „Јагма за Африку” (2024).

Књига о колонијализму веома је важно штиво за академску, али и ширу јавност у Србији и Републици Српској, нарочито због неоколонијалног статуса Босне и Херцеговине, али и због нашег активног учешћа у процесима деколонизације шез-

десетих година XX вијека у оквиру СФР Југославије. Аутори су избјегли да у потпуности прихвате све академске одлике данас доминантне постколонијалне теорије коју су креирали професори и интелектуалци из области лингвистике. Едвард Саид, Хоми Баба и Гајатри Чакраворти Спивак су се, као оснивачи поменуте теорије, фокусирали на маргинализоване појединце у оквиру колонизованог друштва, а не на стварну материјализацију неоколонијализма (Ћирјакović, 2016, 126), попут присуства стране војске, компанија и политичара који дјелују у интересу државе метрополе. Аутори су прегледом злочина западне цивилизације допринијели разумијевању колонијализма у својој суштини, и обогатили српску политичку науку једном студијом о теми која је неријетко пренебрегавана у западним академским круговима.

Срђан Радановић

REFERENCE

Ћирјакović, Z. (2016). Decentriranje sveta posle kolonijalizma: strategije suprotstavljanja od kraha civilizatorske misije do uspona novog orijentalizma. *Srpska politička misao* (Posebno izdanje: Politika postmoderne i politika posle postmoderne). 119-139.

Hardt, M, Negri, A. (2003). *Imperij*. Zagreb: Multimedijalni institut Arkzin d.o.o.

Petrović, R, Babić, D. (2024). *Zločini zapadne civilizacije*. Beograd: Catena Mundi.

Šućurović, B. (2022). *Dijalektika gospodara i roba u kontekstu postkolonijalnih studija*.

U Čakardić, A, Bogdanić, L (ur.), *Povijest, revolucionarna dijalektika i filozofski sistem*. 226-241. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.